

Vort Forhold til Sverige

Taler

Bjørnstjerne Bjørnson

Dato

25 juni 1881

Sted

Lillestrømmen

- 1 Til de fleste, som her staar, taler jeg vel for første Gang. I ethvert Fald taler jeg for første Gang paa dette Sted, som er blevet saa bekjendt derved, at det er herfra, Johan Sverdrup har rejst det liberale Program foran Valgene.
- 5 Jeg vil begynde med at slutte mig inderlig til det Ønske, som er udtalt for ham, og jeg vil forme det saaledes, at han maa være istand til ogsaa foran næste Valg paa dette Sted at rejse Valgprogrammet.

- Jeg har forøvrigt tænkt idag at tale om vort Forhold til Sverige - jeg som jo er
- 10 Svenskehader og Unionsfiende. Mener I, at der er et eneste Menneske af dem, der nu siger dette i den rejste Kamp, som virkelig tror det? Vi er ikke flere her i Norge, end at en Mand, naar han som jeg har deltaget i det offentlige Liv i snart 25 Aar, bliver kjendt ogsaa som Personlighed. Jeg tror da, at man ved det her i Norge, at jeg har ikke en Natur, som ligger for Had; jeg hader virkelig ikke noget
- 15 Menneske, og det at hade et helt Folk anser jeg nu for rent ud latterligt. Det skulde ogsaa være underligt, om jeg var Svenskehader. Nogle af de svensk-svenskeste i Sverige er mine Venner, nogle af Sveriges første Mænd og Kvinder, og Svenskerne maatte dog være et foragteligt Folk, hvis deres første Mænd og Kvinder i stort Tal vilde være min Ven, om jeg var Svenskehader.

- 20 Hvad Unionsfiendskabet angaar, skal jeg gjøre et Tilbud. Jeg skal tilbyde en Æresret af hæderlige Mænd - de kan ovenikjøbet være Højremænd allesammen - jeg skal tilbyde dem af Ytringer fra mig at finde frem - naturligvis, de maa holde sig til, hvad jeg virkelig har sagt, og ikke til, hvad visse Blade har tillagt mig - men
- 25 at finde frem en eneste Ytring, der viser, at jeg nogensinde har næret en eneste uvenlig Tanke mod Foreningen. De skal ikke kunne finde den.

Hvorfor? Fordi den aldrig har været i mit Hjerte, og det, som en Mand ikke har i sit Hjerte, har han heller ikke paa Læben, hvis han ikke er en sammenhængsløs

Mand, - og det er jeg ikke. Jeg husker, at jeg engang som Smaagut blev spurgt, hvilket Land jeg holdt mest af. Norge. Men næst efter det? Sverige, svarede jeg uden Betænkning. Jeg er lidt stolt af det nu bagefter; thi dengang havde intet Menneske lært mig det; jeg havde læst mig til det selv af Sveriges Historie.

35

Jeg havde den Ære engang en Søndag Formiddag at tale i Stockholm for et svensk Publikum. Jeg tør sige, det var ganske godt sammensat; der var fra Statsraader og nedover; Mennesker med Hjerte, Dannelse og Forstand. Jeg husker det som i dette Øjeblik. Jeg talte om Norges og Sveriges Forening, og jeg sagde blandt andet dette: Norge har engang begyndt stort i Forhold til sit lille Folketal; men da kom det ved en ydre, næsten mekanisk Proces ind under et andet Folk, tabte sin Selvbestemmelsesret og sank langt ned. Anden Gang har det i Forhold til Folketallet begyndt stort, og skulde det anden Gang hænde, at det kom ind under et andet Folk, saa gik meget tabt for os, men meget gik ogsaa tabt for det Folk, der var forenet med os. Og da dette var Bud fra det dybeste i min Sjæl, naaede det ogsaa til Dybet af deres Hjerte, og jeg saa mange fugtige Øjne hin Stund. Der har I hele min Politik overfor Foreningen!

40

45

Jeg siger idag det samme, jeg sagde som Barn. Efter mit eget Fædreland elsker jeg Sverige mest. Der er kun den Forskjel, at dengang havde ingen lært mig det; nu har jeg lært det i Omgang med ædle svenske Mænd og Kvinder, ved bedre end da at kunne forstaa, hvad der er bravt og storslaaet i dette Folk.

50

Og naar jeg nu vil tale om Forholdet til Sverige, er det for at gjøre Svenskerne opmærksom paa, hvilke Vanskeligheder vi har havt i denne Forening. Thi før Svenskerne fatter det, før fatter de ikke, hvor loyale, hvor trofaste vi er mod Foreningen. Thi gaar de bare efter Festtaler og visse Blades Udtalelser - jeg kan næsten sige alle, thi her har været stor Forsømmelighed paa dette Punkt - vil de ikke fatte andet, end at vi kun har havt Glæde og Velsignelse af Foreningen. Nej, vi har ogsaa havt Vanskeligheder, store Vanskeligheder; det ene med det andet skal siges; af det kommer klar og grej Forstaaelse. Og jeg har foresat mig idag at tale aabent og uforbeholdent om mange Ting, som ellers plejer at stikkes under Stol.

55

60

Men naar jeg gjør dette i den nu rejste Kamp, er det, som sagt, for at Svenskerne skal skjønne, hvor tilbunds loyale vi er mod Foreningen. Thi disse Vanskeligheder har vi prøvet; men vi har forvandlet dem til Betingelser, saaledes som et dygtigt Folk plejer at gjøre.

65

Jeg gaar ikke helt tilbage, hvor Forholdet til Sverige kun blev seet paa helt tilbunds af Statsmænd og kloge Hoveder: jeg begynder, hvor Folket kom med, - vel ikke Folket som den politiske Magt, det er blevet fra 9de Juni 1880, siden da er det en dobbelt, ja tredobbelt saa stor politisk Magt som før, - men Folket i
 75 noget magrere Forstand. Jeg begynder paa Statholderstridens Tid. Det, som er foran, drager jeg paa sit Sted ind.

Jeg skal fortælle ganske kort, hvordan den Strid kom op. Karl den 15de var bleven Regent. Med ham kom en ny Strømning. Han var Storskandinav. Der
 80 blev nedsat en Militærkommissjon med det Formaal at sammenarbejde vore Armeer. Der blev ogsaa nedsat en Kommissjon, som skulde forberede en Toldforening mellem de to Riger.

Bergens Repræsentanter havde været med, dels i Kommissjonen, alle i
 85 Storthinget, og nu rejstes i Bergen en Kamp mod disse Repræsentanter. I Bergens Presse var der nylig kommet en ny, ung Redaktør. Alle fire Repræsentanter blev væltede, og der gik en patriotisk Aand fra denne Kamp ud over det hele Land. Der blev raskere Valg, end der havde været paa lang Tid.

Paa det Storthing, som traadte sammen, forelaa der Forslag om
 90 Statholderpostens Ophævelse. Ministeriet havde underhaand lovet Kongens Sanktion. Men Svenskerne havde misforstaaet den Valgbevægelse, som var udgaaet fra Bergen. De forstod den saaledes, at vi ikke vilde have Unionen. At de opfattede Forholdet saaledes, var ikke saa urimeligt endda.

95

Lige til den Dag havde man i Sverige opfattet Forholdet saadan, at Norge var givet til Sverige i Erstatning for Finland; det var et erobret Land. Dette stod i alle svenske Lærebøger. Norge havde en vis Frihed; men Svenskerne troede, at naar de først lod os udvikle os, som vi selv vilde, saa kom vi af os selv i Sveriges Favn.
 100 Det var Opfatningen lige til den Dag, da Sverige saa, at det gik lige omvendt: jo mere vi udviklede os, des mere tiltog vor Selvstændighed, og dette ansaa Svenskerne fra sit Udgangspunkt som norsk Utaknemlighed. De erklærede, at vi ikke kunde ophæve Statholderposten paa egen Haand; der maatte Sverige være med. Vi havde et Ministerium dengang, som stod helt paa vor Side; men det
 105 satte ikke hele sin Magt ind. Det sagde ikke til Kongen: "Dersom du ikke holder Ord, gaar vi af; thi vi har givet vort." De frygtede Vanskeligheder, ja Farer. I spørger: hvilke Farer? Foreløpig lader jeg det staa hen. Men jeg vil sige om de

Mænd: De var Sønner af Embedsmænd fra den absolutistiske Tid; deres
110 Frihedsfølelse, deres Selvstændighedsfølelse var ikke hel. Thi der er Arv i sligt,
som man ikke kaster hverken i første eller i andet Led; der maa flere Led til. De
opfattede derfor Vanskelighederne for Kongen kanske noget stærkt; thi der er
andre Ting, som de skulde have opfattet stærkere, - Folkets Vel. Folket - det vil
115 ikke alene sige Folket idag, men Folket om hundre Aar og saa fremdeles, og det
gjælder mere end nogen enkelt Mand, selv om det er Kongen. Jeg tror, det var et
stort Fejlgreb. Vi var komne nærmere ved et parlamentarisk Styre idag, dersom
de havde gaaet af dengang.

Jeg skal fortælle en Episode til. Storthingets Protest mod Sveriges Indblanding
120 var fattet enstemmig - der var rigtignok 2 Stemmer imod; men det var paa
saadanne Grunde, at det kan regnes for enstemmig -; men underhaanden sender
Storthingets Præsidenter, Aall og Harbitz, saadant Bud ind til Stockholm, at
Kongen sagde, at Storthingets Præsidenter havde fraraadet Sanktion. Nu
spørger vel I: hvad kunde bevæge Storthingets Præsidenter til paa den Maade at
125 svige Storthingets Beslutning? Jeg svarer foreløbig ikke paa det.

Under denne Kamp havde en svensk Statsmand henvendt sig til en af de i
Stockholm værende Statsraader fra Norge og sagt til ham: Hvis I vil fremsætte
Forslag for Norges Storthing om fælles Parlament, skal I faa Sanktion paa
130 Statholdersagen. Dertil svarede den norske Statsraad nej. Den Regjering gik af;
en anden kom, og med den kom det saakaldte Unionsforslag. Unionsforslaget
gik bl. a. ud paa, at hvilkensomhelst Sag, som dertil fandtes skikket, kunde
inddrages under et fælles svensk-norsk Statsraad. En svensk Statsmand sagde
offentlig: dette er Indledningen til et fælles Parlament; thi naar Norge har havt
135 dette en Stund, bliver det selv nødt til at bede om fælles Parlament. Dengang var
det laget saadan, at i Kristiania var alle Blade vundet for dette Forslag. Men et
Folkeblad, som havde et stort Antal Abonnenter - det var et Ugeblad og ikke
politisk -, begyndte saa at blive politisk. Det lod Advokat Dunker skrive dette
Forslag sønder og sammen. Bladet gik til Grunde; men det er ikke saa farligt med
140 en Pølse i Slagtetiden. Dengang var ikke "Dagbladet" kommet op endnu. Berner
begyndte netop da og skrev i "Vort Land" mod Unionsforslaget. Kampen var
ganske stor dengang, og den var jo lykkelig. I husker vel, at Ueland i sin Tid blev
valgt til Medlem af Unionskomiteen. Jeg tror, han blev det, fordi den raadende
Mand, Statsraad Stang, selv ikke havde Lyst til at fremme noget Unionsforslag;
145 thi da, tænkte han, vilde det ikke gaa. Det kan vel synes noget underligt dette;
men jeg tror, det er temmelig nær Sandheden. Ueland var, som alle ved, en

inderlig godslig Mand; han var jo ogsaa bleven gammel og gav for meget efter. Vi ved ogsaa de fleste af os, at han angrede det saa, den gamle Mand, da han kom
150 tilbage til Norge, at det blev Grunden til hans Død. Det har kostet os denne Mand, dette Unionsforslag. Men naar en Mand giver sit Liv for at oprette en Fejl, da kan han ikke give mere. Gud bevare gamle Uelands Minde i vore Hjerter!

155 I husker, at der var faa Stemmer for Unionsforslaget; men denne Stilling fandt man var en farlig Stilling. Vi havde nu oplevet, at et Statsraad ikke vovede, da dets givne Ord blev brudt, at staa ved det givne Ord. Der var Farer bag, som tog sig saaledes ud for dem, at de ikke turde gaa af.

160 Vi havde oplevet dette med Stortingets Præsidenter, oplevet, at et nyt Statsraad lod Forslaget uden videre marschere gennem Regjeringen og støde lige mod Stortinget. Saa sagde man: dette maa for Fremtiden forebygges. Derfor var det ud af Forhandlingerne om Unionskomiteen, at Tanken om at indføre parlamentarisk Styre udgik. Jeg var selv den Mand, som først rejste Spørgsmaalet
165 i den norske Presse, og skrev om det hver Uge gennem et halvt Aar. Min Tanke og enhvers, som var med paa at støtte denne Tanke, har jo været den, at Nordmændene skal være Herrer i Norge. Men dette bliver de først, naar den norske Regjering er udgaaet af Folkets Flertal, saaledes som dette er repræsenteret i Stortinget. Da er vi sikre paa, at der ikke kommer noget frem til
170 Stortinget, som ikke først har maattet holde hele Kampen ud i Regjeringen. Da er vi først helt sikre paa Norges Fremtid.

Tanken med Forslaget om Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger var, at det skulde være Vejen til Parlamentarismen. Med
175 Undtagelse af Johan Sverdrup og kanske en enkelt til sagde man ikke højt, at det var Hensigten og vilde blive Følgen. Thi den norske Bonde sidder gjerne paa de bedste Argumenter. Men at det var Hovedargumentet, kan ikke bestrides.

I ser, at Forholdet til Sverige er et centralt Forhold i den norske Politik. Jeg skal
180 følge dette videre. Forslaget om Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger førte, som I ved, igjen frem det absolute Veto. Man kan saa rolig sige ogsaa om det, at det er indirekte født af Forholdet til Sverige. Men jeg tør sige, at det ogsaa direkte er født af det samme Forhold. Tror I, at en Konge, som var født her i Landet, som var opdraget norsk, som havde levet vort Liv med, -
185 tror I, at han nogensinde vilde fremsat Krav paa absolut Veto, slig som vor

Grundlov er? Til hvad Brug? Havde han bare os, gjaldt det at vinde vor Kjærlighed - og Vejen til Kjærlighed er ikke det absolute Veto!

190 Vi har nu Kongen blandt os som en tilrejsende Mand. Det er ikke hans Skyld, men Klikkens, som omgiver ham, at han ikke kommer udenfor den. Han kommer her ikke frem til Mænd og Strømninger, som vi synes, det vilde være bra, om han kjendte. Det ser jo ud, som han stræber efter det. Der har jo været indbudt paa Slottet ogsaa frisindede Mænd. Men Hoffolk forstaar sig saa godt
195 paa Skinnet, - og dette har kun været Skin. Ak, han kommer aldrig til Møde med Folket, - det er ogsaa bare Skin.

Men levede han her, vilde han umulig i Længden undgaa at lære de dybe Strømninger og de af dem baarne Mænd at kjende. Og da blev der sandelig et
200 andet Forhold. Men sidder da ikke Statsraaderne midt i Strømningen? Dem puffer den vel dygtig paa? Kongen tager jo Statsraaderne ud af Klikken, uden Tanke om at tage dem af Flertallet; det gaar endnu en Stund an paa den Maade at faa Folk til at staa Statsraad for sig.

205 Thi hvorledes er det med vort Embedsvæsen? De fleste af vore Embedsmænd er Sønnesønner af Embedsmænd fra Absolutismens Tid. Vi har givet dem Latinskoler, næsten fri Skoler, for at de kunde sætte sine Børn ind der og saaledes sørge for at vedligeholde Absolutismens Arv hos de norske Embedsmænd. Folket har man givet nogle smaa Vinterskoler, hvor de kan
210 komme hveranden Dag. Man har lagt Udgifternes Tyngde der, hvor det gjælder at konservere Absolutismens Arv.

Nu begynder ogsaa den at tage af, - alting slides, ser I! og der har været slig Strømgang, at de skarpe Kanter ikke har kunnet bevares. Jeg kan fortælle, at der
215 er Mænd i den nuværende Regjering, Mænd, om hvem man mindst skulde ventet det, som lydelig har beklaget sig over det personlige Regimente, de maa tjene. Jeg tror, at Aanden efterhaanden bliver slig, at det ikke bliver godt at faa Statsraader paa samme Vilkaar som hidtil.

220 Jeg tænker, at Svenskerne, bare ved at se disse Fakta, vil skjønne, at der er Vanskeligheder født for os af Forholdet til dem. Men der er flere. For at træffe nogenlunde i Midtpunktet vil jeg begynde med Flagsagen.

Forholdet er desværre dette i Udlandet, at hvorsomhelst man kommer, tror de,

at Norge er en Del af Sverige. Det er beklageligt; men det er sandt. Dette støttes uvilkaarlig af det Forhold, at Kongen bor i Sverige; det støttes ogsaa deraf, at ikke et eneste af hans Børn har faaet et norsk Navn, de er svenske allesammen, - og der er flere Ting endnu, som viser, at der i Forholdet er noget, som ganske naturligt skaber hin Opfatning.

Nu gjaldt det for os, som bærer Saar i vort Hjerter over dette, at enhver norsk Frihedsbevægelse i Udlandet betragtes som et irsk Oprør, at vi sees paa som utaknemlige Irlændere, der oprører os mod vort Overland, - det gjaldt for os at rette derpaa, hvad Flaget angaar. Thi det skjønner hvert Barn, at det rene norske Flag bedre fortæller hver Mand, at vi er et selvstændigt Folk, end naar der er kommet et Unionsmærke ind.

Vi havde jo læst til Exempel om den første Pariser-udstilling. Det kostede den norske Kommissær et Par Ugers Kamp, før han kunde faa det norske Flag hejst. Det svenske med de norske Farver i det ene Hjørne skulde repræsentere begge Lande. Sagen er, at det verdenskjendte engelske Flag er et Unionsflag. Hvorfor? Fordi Irland og Skotland er gaaet op i England. Det amerikanske er et Unionsflag. Hvorfor? Fordi de enkelte Stater er gaaet op i Unionen. Tiltrods for Flagenes forskellige Farver skaber ogsaa Unionsmærket i vort Flag den Forestilling, at vi er gaaet op i Sverige. Det omvendte falder ingen ind, da Sverige jo er det største af de to Lande.

Dengang vi kom med dette Forslag, kom jeg op til en Doktor i Kristiania. Der traf jeg en af Stadens højeste Embedsmænd. Begge var mine Venner, og de talte til mig om, hvor forfærdeligt det var, som vi havde fore. "Hvorfor er det saa forfærdeligt?" spurgte jeg. "Jo," blev der svaret, "vi kan resikere at tabe vor Selvstændighed paa dette; vi kan resikere Krig med Sverige." Ja, nu er det nævnt! Da jeg kom tilbage til Gausdal, var hele Bygden fuld af et Rygte om, at der var kommet hemmelig Ordre til, at Soldaterne skulde indkaldes; thi nu kom Kongen med Svenskerne! Jeg har soknet efter dette Rygte. Det gik fra Bygd til Bygd, og det blev troet af den almene Mand. Jeg saa, at der ved et Møde, som en Ven af mig nede i Mandal stod i Spidsen for, blev sagt rent ud, at hvis noget saadant som Flagforslaget gik igjennem, fik vi Krig med Sverige. I Stavanger, har jeg hørt, havde man indbildt Sjøfolkene det samme. Jeg hørte siden - jeg er nemlig lydhør af mig -, at det samme blev sagt af Folk i Fredrikshald, og jeg tviler ikke om, at det er sagt i hver By. Nu iaar gaar der et andet Rygte. En af Landtmannapartiets Førere skulde have skrevet til Sverdrup og fortalt ham, at

265 Kongen havde henvendt sig til Landtmannapartiet for at faa vide, om han i
Tilfælde af, at han blev nødt til at marschere mod Norge, kunde faa
Landtmannapartiets Understøttelse. Det siger sig selv, at jeg ikke tror paa dette
Rygte. Jeg bare fortæller, at det er bleven troet hele Landet over, fra Lindesnæs
til Nordkap.

270 Jeg tror, at nu begynder vi at tale oprigtig med hverandre om denne Sag, og jeg
tænker, at Svensken er noget forundret over dette og kanske synes, at det er fejgt
af os. Ja, jeg skal ikke fritage os for det; jeg tror, at det er fejgt af os at sige sligt.
Men lad os undersøge, om det ikke er naturligt. For det er saa i Verden, at det,
275 som gaar ud i et helt Folk, det er utvilsomt naturligt.

Hvordan har egentlig Forholdet til Sverige været? Det har i hundreder af Aar
været et Krigsforhold med Brand og Ødelæggelse, og Menneskene er ikke
saadanne, at de paa to-tre Slægtled kommer aldeles bort fra den Krigsrædsel,
280 som de har levet i, især naar de har tabt til Sverige to dyrebare Provinser. Det var
jo ogsaa en Krig, som indledede Foreningen med Sverige. Saa har vi Karl Johan.
I ved alle, at han var ingen Ven af vor Frihed, i alle Fald i den første Tid. I ved
ogsaa, at to Gange tænkte han ligefrem paa at tage den fra os. Han fremsatte
desuden nogle Forslag, der var af den Art, at var de komne ind i Grundloven, saa
285 var det gaaet med den, som naar Rotterne kommer ind i en Ost; de havde spist
op hele Indmaden.

Der er en Brug, som mange gjør af de første norske Storthingsmænds
Indrømmelser overfor Karl Johan, som gjør mig ondt. I maa huske, hvordan
290 det stod. Han havde faaet vore Fæstninger, vor Arme, hele den exekutive Magt.
Glansen af hans europæiske Helter omgav ham. Han havde Sveriges Arme bag
sig. Naar Højremændene under de Omstændigheder bruger
Storthingsmændenes Indrømmelser overfor Kongen, maa jeg spørge: har I
Hjerte til det? Jeg tænker paa de Mænd som paa min Far; jeg er rørt ved, hvad
295 han havde af Fortjeneste og Kraft, men endnu mere, naar jeg tænker paa hans
Svaghed. Og hvor det glap for ham, samler jeg hele min Magt og siger: dette skal
jeg hjælpe frem! - Dette, synes jeg, skulde være det Forhold, vi tog ligeoverfor
Forfædrenes Svaghed. Vi skal sige: der glap det for jer; der var Trykket eder for
tungt; - her skal vi hjælpe til! - Tillid giver ikke et Forhold som Karl Johans. Han
300 havde aflagt Ed.

Saa kom hans Søn. Han havde ærlig Vilje til at dele lige; men han var ingen stærk

305 Mand; og Evnen strak af den Grund ikke altid til. Han levede ogsaa i temmelig absolutistiske Traditioner. Jeg kan godt huske, at engang havde Stortinget ikke bevilget, hvad han vilde. Han sendte da Bud til Statholderen, at det sædvanlige Selskab for Stortinget vel skulde gives ved Opløsningen; men Stortingets Skaal skulde ikke udbringes. Under ham havde vi mere Tillid end under hans Søn.

310 Jeg talte før om, hvilke Forslag hans Søn kom med, og hvad de sigtede til; sligt avler ikke Tillid. Vi vidste ogsaa alle, at han ikke holdt af os. Hans Elskværdighed og Flothed passede ikke for os. Vi var lidt tørre og mistænkelige; vor Historie havde lagt det i os; vi var hverken elskværdige eller flotte. Vi hørte
315 mange Ytringer af Kongen om os, som vi slet ikke skulde have hørt.

Saa kom efter Unionsforslagets Dage den, som nu er vor Konge. Om ham vil jeg naturligvis alene sige: han er vor Konge. Der var en Mand paa den svenske Rigsdag nylig, som sagde, at Sammensmeltningstanken var en naturlig Tanke,
320 og at der var mange i Norge, som delte den. Det er sagt, at den Mand er en personlig Omgangsven af Kongen. Er det fejlagtigt, bør det rettes.

Hvad der er vist, er i alle Fald, at der sidder Sammenslutningsmænd i Kongens norske Raad. Da det er sagt offentlig, at Sammenslutningsmænd er det samme
325 som Fædrelandsforrædere, vil jeg højtidelig protestere derimod. De Mænd er ligesaa hæderlige og stærkt patriotiske som nogen af os. Men de har den oprigtige Tro, at vi er et altfor lidet Folk til i Længden at have et tilstrækkeligt Antal talentfulde Mænd, der kan bære vor aandelige og politiske Udvikling saa højt, som vort Folk trænger; vi maa i Længden hjælpe os med for mange
330 Middelmaadigheder og kommer derved for lavt i Sammenligning med andre Folk; derfor maa vi danne et større. - Dette er Hovedargumentet. Jeg siger: Gud trøste mig for Forudsætningen - den er ganske forfærdelig. Og Midlerne minder mig om Bjørnen, som skulde slaa Fluen bort af det sovende Barn; den knuste Barnet. En af Aarsagerne til, at jeg traadte frem her, er, at jeg vilde tale om dette
335 forfærdelige Misbrug af Ordet "Fædrelandsforræderi" og det ligesaa misbrugte Forhold til Sverige.

Nu kommer jeg til noget andet, men i samme Række. I en af vore største Søfartsbyer fortalte man mig nylig, at en Skibsreder havde sagt til sin Skipper:
340 "du skal ikke fare slig med at holde paa Johan Sverdrup. Har vi nu ikke været saa lykkelig i de Aar, vi har været under Sverige."

Dersom I tror, at den Mand er alene om uvilkaarlig at sige sligt, saa tager I Fejl;
345 der er tusinder i vort Land, som i al Godslighed siger det samme. I kan der se, hvor dyb Arven er. Vi har i fire hundrede Aar været under et andet Folk, og endnu er det samme Tilfældet, at Kongen bor i et andet Land, at den højeste Afgjørelse er der, - og saa siger man uvilkaarligt om den Politik, vi fører: Nej, nej, hvad siger Kongen om det?

350 Nordmændene er endnu ikke rigtig Herrer her, og derfor skjønner I, hvorfor vi holder paa det rene Flag; vi vil bruge det til Selvopdragelse. Til Selvopdragelse! Vort Folk maa faa rene hele Tegn for sin rene, hele Selvstændighed.

355 Det staar ikke likere med os. Der er megen daarlig Arv. At et Folk engang har gledet og sluppet Taget, det hævner sig. Vi kommer til at bære paa den Arv i hundrede Aar; den har frembragt Sygdom i vor Sjæl. Der er Smitte lige ind i Storthinget; jeg ser rædde Mænd der med. Men de er fra Bygder, som gennem Aarhundreder ikke har været sikre paa at finde Retfærdighed; de maatte vænne
360 sig til at gaa med sagte Slag; de maatte bruge Kneb, Skriveren var ikke at lide paa, Fogden heller ikke og Amtmanden allermindst! De har lært at være forsigtige, og der er noget hæderligt i dette. Det er min inderligste Overbevisning, at denne Fædrelandsbekymring er ligesaa hæderlig som vor Fædrelandsbegejstring.

365 Men den fører ikke saa langt frem. Der er noget sygeligt ved den; den findes helst hos de gamle og svækkede.

Nu tænker jeg at tale lidt om den Krigsfrygt, der har vist sig at spille en saadan Rolle. Hvad er det, man uvilkaarlig forudsætter, hvergang man saaledes uden
370 videre truer med Krig med Sverige? Man har nylig søgt at samle Underskrifter paa Adresser til Professor Aschehoug ved at true med Krig med Sverige. Hvad er det, de siger? Hvad er den nødvendige Betingelse for en Krig med Sverige? At Kongen bryder sin Ed mod os.

375 Der kunde tænkes en Undtagelse, - at Svenskerne afsatte eller dræbte ham. Men jeg tror ikke, at noget Menneske har tænkt sig det. Men hvis de overhovedet har tænkt noget med sine Trusler, saa vil jeg gjentagende gjøre opmærksom paa, at det at begynde en Krig med os vilde være at begaa den største Forbrydelse, Menneskene kjender, - det vilde være at betræde Cæsarernes og Napoleonernes
380 Vej, - Forræderiets Vej.

Hvergang dette Ord kommer i eders Mund, saa kom ihu, at dette ligger deri.
Hvis man tror om denne Konge, at han i et saadant Tilfælde vilde vige for
385 Svenskerne og erklære Krig mod os, - hvad tænker de saa om Manden?

Jeg har besluttet idag at tale helt ud, og jeg vil sige, at bare jeg ser ind i den
Mands Ansigt, siger jeg: Gud bevare eder, - tror I virkelig, at han er istand til
sligt?

390 Men dersom de siger, hvad de siger, uden at tænke noget derved, da er det
næsten værre. Thi hvad er det for Slags Forhold til Kongen slet ikke at tænke paa
ham, naar man nævner Krig med Sverige? Og det er de samme Folk, der er
flottest med dette, som raaber mest Hurra for ham, - aa, som de raaber!

395 Skal vi nu ikke undersøge, om der for Øjeblikket virkelig er nogen Krig at vente
fra Sverige? Vi har fundet, at det ikke er uden Grund, at vi sidder inde med
saadan Frygt, og Svenskerne skal erkjende dette og derfor undskylde. Vi kan ikke
for, hvad der er Arv i os.

400 Hvorledes staar det da i Sverige? Netop nu er Landtmannapartiet, Bøndernes
store Parti, hvortil mægtige Godsejere og andre har sluttet sig, kommet op Side
om Side med Bureaukratiet og Grossererne. Det er kommet til Regjeringen. Det
kan skifte endnu, for Svenskerne er saa ulykkelig stillet, at de har to Kamre. De
405 kunde ikke faa sin nye Forfatning paa andre Vilkaar. Det kan skifte, saaledes at
Minoriteten kommer til Regjeringen igjen for en Tid. Men til den virkelige
Magt kommer den ikke; den vil altid være nødt til at tage Hensyn til det store
Flertal ude i Landet. Demokratiets Magt er jo voxende ud over hele Europa. Bag
de svenske Bønder staar igjen Arbejdernes store Hærskarer, og Arbejderne er
410 med os som med hvert Folk, der arbejder i Frihedens Tjeneste, og det gjør vi nu.

Hvorledes staar vi til Landtmannapartiet? Aldeles udmærket. Man har en
Følelse af det her i Norge; thi det samme dumme Rygte, som gik om, at Kongen
havde henvendt sig som nævnt til Landtmannapartiet, det fortalte ogsaa, at til
415 denne Henvendelse havde Landtmannapartiets Høvdinger svaret: Nej. Det er
Torgny Lagmand det, ser I, - og han siger, at med Nordmændene skal Du holde
Fred!

Der har aldrig, saalænge vor Forening med Sverige har staaet, været mindre

Udsigt til Krig med dette Land end i dette Øjeblik. De, som fører disse dumme Talemaader, maa være yderlig reducerede Folk. Dette er ligefrem et latterligt Sprog og en latterlig Trusel. Jeg befuldmægtiger jer til at svare den, der kommner med saadant Snak som Krig med Sverige: "Saa du tror, at Kongen i et
425 sligt Tilfælde vilde blive Landsforræder, du?" Og da tænker jeg, at vi nu har rendt en Pæl gennem det Spøgelse.

Dette var Hovedgrunden til, at jeg vilde tale idag. Den anden er, at jeg vil bede om et forsonligere Syn paa Højrepartiet. Det er tydeligt, at disse Mænd, som
430 truer med saadant - de tror det ikke allesammen; men de tror i alle Fald, at andre tror det, og de fleste tror virkelig, hvad de siger, og de er ligesaa hæderlige som vi, - disse Folk, som fører saadanne Ord i Munden, de er fædrelandsbekymrede. Og naar de under Trykket af, at der er Fare, bøjer sig altfor dybt og raaber for mange Hurraer og hejser sine Flag og lader sine Børn gaa med svenske Farver
435 den 17de Maj - det er Helligbrøde, det -, saa vifter de saa meget, fordi vi vifter for lidet. Deres Fædrelandsbekymring vil rette paa vor Begejstring, som kan misforstaaes. Derfor skriger de, saa de er hæse, og lægger sig ned, saa man næsten ikke kan se dem - saa dybt bøjer de sig. Nu, vi skal respektere dette og ikke komme med, at de er Fædrelandsforrædere. Dersom noget saadant skulde
440 hænde som det, at der blev Krig med Sverige, - jeg er rolig for, at hver eneste af Højre mødte frem mod Svenskerne, og det i første Række. Jeg kjender dem, jeg har nu været med her i 25 Aar, og jeg har levet meget i begge Lejre. Jeg ved, hvad de er for respektable Mænd, om de end synes os underlige i Politiken. Dette skal I huske paa: det er af Fædrelandsbekymring, de fører sin Politik, og det skal man
445 have Respekt for. Jeg mener, at vi skal være stærke i det, vi vil, men forsonlige midt under Kampen. Vi skal ikke bruge alle disse stygge Ord og dette voldsomme Sprog. Jeg vil tildels fritage Venstre for dette; Ophidselsen kommer fra Højres ledende Blad - jeg kan gjerne sige, fra en eneste Mand; men Højre er selv nu paa Vej til at blive kjed af disse stærke Ord og vil have et andet Sprog de
450 ogsaa.

Man har sagt om den Politik, vi fører, at den maa lede til Adskillelse fra Sverige; thi den fører lige lukt ind i Republiken. Ja, fører den lige ind i Republiken, saa maatte det være, fordi Republiken var saa naturlig, at naar det gik frem, saa gik
455 det did. Vi kunde ikke for det; den stod tvertover Vejen. Jeg vil sige: at et Folk lever virkelig ikke for at være Kongedømme eller for at være Republik; men et Folk lever for at udvikle sig, og dertil bruger det Kongedømmet eller Republiken, eftersom Behovet tilsiger det. Det at sige om vor Politik, at den

460 fører ind i Republiken, er derfor uforstandig og uretfærdig Tale. Men dersom
man forsyner os med absolut Veto, da gaar det med Stormmarsch mod
Republiken.

Men hvordan skulde det saa gaa med Foreningen med Sverige? Da tror jeg, den
465 vil staa rigtig fast. Det er hverken Republik eller Kongedømme, som er det
sande Foreningsbaand; det er Slægtskabet, de fælles Interesser og den Agtelse, vi
har faaet for hverandre. Dette er Foreningens Styrke. Foreningen kan maaske
antage andre Former; men det kan man være vis paa: den gaar aldrig istykker.

470 Jeg har engang sagt til de bekymrede, at, forat der skulde blive Krig med Sverige,
maatte flere end en Mand være gal; over Halvdelen af hvert Folk maatte blive
gal, - og det er lettere for en enkelt Mand at blive det end for et Folk. Jeg tror, at
hvorledes Fremtiden end bliver, staar Foreningen fast. Den har havt sine
Vanskeligheder. Men disse Vanskeligheder har vi forvandlet til Betingelser, og
475 det er det bedste og største, vi kunde gjøre. Uden Foreningen med Sverige og de
Vanskeligheder, den har frembudt, var vi i mange Ting ikke komne saa langt
som idag. Det har været den døde Magt, som har vakt den levende Modstand.
Under den har vi øvet os ganske bra op i Frihedens Tjeneste. Og Foreningen er
til netop for dette - for at beskytte vor Fremgang i Frihed og Oplysning, derfor
480 er den til. Kan den ikke udrette det, gaar den istykker; men det har glædelig vist
sig, at det kan den, og derfor staar den fast i samme Grad, som vi voxer frit og
selvstændig; thi i samme Grad elsker vi Foreningen. Derfor vil jeg, at I nu med
mig skal fatte følgende Beslutning:

485 "Forsamlingen protesterer mod den Brug, som i nærværende Kamp er gjort af
Foreningen med Sverige. Jo selvstændigere og friere begge Folk udvikler sig, des
sikrere staar Foreningen. Det er paa dette Grundlag, at Forsamlingen med hele
det liberale Parti istemmer et Leve Norge! Leve Foreningen med Sverige!"

490 Det er mig en Ære at stilles sammen med Johan Sverdrup, min Ungdoms
Begejstring, mit store Exempel. Jeg skal slutte, saaledes som jeg begyndte: lad os
ønske nu, at han taler til Jer her foran næste Valg!

Kilde

Chr. Collin og H. Eitrem (red): Bjørnstjerne Bjørnson. Artikler og taler, bd. 1. Kristiania 1912, s. 525-538

500

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vort-forhold-til-sverige>

505

510

515

520

525

530

535